

УТИЦАЈ ЦЕНА ХРАНЕ НА ЦИЉАНУ ИНФЛАЦИЈУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

М. Милановић¹, Маријана Љубић¹, С. Муминовић²

Резиме: Стабилности тржишних цена у савременим условима добија примат у хијерархији циљева економске политике. Притом, одређивање циљане инфлације постаје значајан инструмент монетарне политике већег броја земаља у свету. Народна банка Србије, од средине 2006. године, такође спроводи монетарну политику кроз режим циљане инфлације. Бурне геостратешке промене у свету, праћене економским и политичким превирањима, узроковале су скоковити пораст цена хране и енергената у протеклих неколико година. Цене хране у Србији такође си имале изражену динамику. Предмет истраживања у овом раду је компаративно разматрање тенденција цена хране на глобалном нивоу и њиховог утицаја на инфлацију, односно упоредна анализа вишегодишњих кретања стопе инфлације и цена хране у Србији. Основни циљ рада је, у контексту назначених трендова, да се аналитички оцени утицај цена хране на циљану инфлацију (као основни циљ централне банке) у Србији, укључив идентификовање инструмената којим би се могао контролисати такав инфлаторни утицај.

Кључне речи: цене хране, циљана инфлација, монетарна политика, Србија, светско тржиште.

¹ Др Милан Милановић, ред. проф., др Маријана Љубић, доцент, Мегатренд универзитет, Факултет за пословне студије Вршац,
e-mail: mmilanovic@megatrend.edu.rs, e-mail: mljubic@megatrend.edu.rs

² Др Саша Муминовић, финансијски директор, Julon d.d. Љубљана, Словенија, члан групе Aquafil; e-mail: sasa.muminovic@aquafil.com

Увод

У хијерархији циљева монетарне политике стабилности цена (или неинфлаторном расту) се даје примат, као основном и дугорочном циљу, у односу на остале циљеве – економски раст, пуна запосленост и уравнотежени платни биланс. Циљање инфлације укључује јавну пројекцију интезитета инфлације као циља монетарне политике и обавезу централне банке да се тај циљ оствари, што уједно постаје и мерило одговорности централне банке. Објављивање основних циљева централне банке повећава способност јавности за разумевање процеса утврђивања монетарне политике. У самој сржи циљане инфлације је јавна уочљивост, јер је она кључ за јачање одговорности и формирање инфлационих очекивања.

Дефинисање циљне инфлације (таргетирање инфлације), као део монетарне политике коју спроводи Народна банка Србије није изузетак. Према подацима ММФ-а и домаћих аутора (ММФ, 2000; Хинић, Шојић, 2011., стр.12) број држава које су се одлучиле за увођење циљане инфлације и које размишљају о њеном увођењу повећао се на тридесет³.

Народна банка Србије од средине 2006. године спроводи монетарну политику кроз режим циљане инфлације, преко каматне стопе на репо операције као основног инструмента. Споразум о циљању (таргетирању) инфлације, који су потписале Влада Републике Србије и Народна банка Србије, означава формални прелазак Народне банке Србије на инфлационо таргетирање као режим монетарне политике почевши од 01.01.2009. године. Основни принципи и функционисање овог режима утврђени су *Меморандумом о циљању (таргетирању) инфлације као монетарној стратегији*.

С обзиром на светске трендове раста цена хране, које су у периоду 2003. па до 2011. године порасле за преко 60% и њихов допринос општим инфлаторним кретањима како на националном тако и на глобалном нивоу, циљ рада је да се анализира утицај цена хране на циљану инфлацију у Републици Србији, као и да се идентификују инструменти који регулаторима стоје на располагању у циљу ублажавања тог утицаја. При томе се овде узимају у обзир и специфичности домаћег тржишта, као и последице процеса јачања економских веза са Европском унијом.

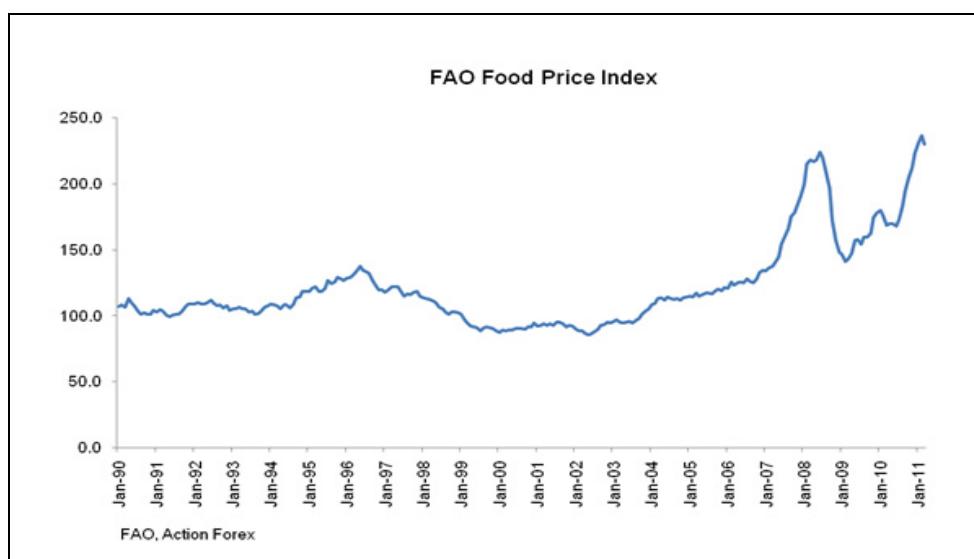
³ Међу њима су: Аустралија, Бразил, Јерменија, Канада, Чиле, Колумбија, Чешка Република, Гана, Гватемала, Мађарска, Исланд, Индонезија, Израел, Кореја, Мексико, Нови Зеланд, Норвешка, Перу, Филипини, Пољска, Руминија, Србија, Северна Африка, Шведска, Тајланд, Турска, Велика Британија, Словачка, Шпанија и Финска (последње три пре придруживања евро зони).

1. Утицај на инфлацију и тенденције цена хране на глобалном нивоу

Брзорастуће привреде Азије, повећање броја становника⁴, превирања на Блиском истоку па и целом арапском свету, допринели су значајном порасту цена хране и енергената у протеклих неколико година. Тачније, цене хране су се након релативно стабилног периода 2000-2003, скоковито порасле (Таб.1.). Како се види, раст није био линеаран, већ са великим осцилацијама (посебно 2008-2010.), али ипак са јасним узлазним трендом.

Поред тога, значајни допринос расту цена хране дала је и повећана тражња и производња биогорива. Према подацима Светске банке (*Rising food prices: Policy options and World Bank response*), значајан број земаља поставио је конкретне циљеве у погледу удела биогорива у укупној потрошњи горива. Тако на пример, ЕУ је поставила циљ да 5,57% од укупног моторног горива до 2010. године буде био-порекла. САД су поставиле циљ коришћења 28,4 милијарде литара биогорива у превозу до 2012.године. Бразил је поставио захтев да сва дизел горива садрже 5% биодизела до до 2013.године.

Графикон 1. FAO индекс цена хране у Свету
Chart 1 FAO Food Price Index

Извор: FAO

⁴ Процене Светске банке, FAO, ОЕЦД-а су да ће до 2050.године потражња за храном порастати за 70 – 100% у односу да стање 2010. године.

Нека истраживања (*Price Volatility in Food and Agricultural Markets, 2011*) су такође показала још једну значајну варијаблу која утиче на кретање цена хране у свету. То је чињеница да су цене хране у корелацији са кретањима цене нафте. Цене нафте утичу на цене хране директно (кроз цене репроматеријала, горива и ђубрива) и индиректно, јер више цене нафте повећавају тражњу за биогоривима (производња биогорива постаје профитабилна) што додатно ствара ценовни притисак на цене хране.

Према подацима Светске банке, *World Bank food benchmark index* порастао је 23% само од јануара до децембра 2009. Током наведеног периода, само цене шећера порасле су за 80%. Иако је *FAO Food Price Index (FFPI)* за 2009. годину био у просеку нижи за 17% од просека 2008.године, цене су остале мање-више на нивоу вишем него 2007. године.

Вредности ФАО индекса цена хране (*FAO Food Price Index-а (FFPI)⁵*), базе промене у односу на 2000.годину и ланчане промене у периоду 2000-2010.године представљене су у табели.1. Види се да је највиша просечна вредност достигнута у 2008. години, што кореспондира и високим стопама инфлације у периоду високе конјунктуре која је била пре избијања актуелне светске економске кризе. Али, раст цена хране у 2010.години није био праћен конјунктуром у светској привреди, већ је више био последица утицаја других фактора (понајвише повећања цена нафте). У октобру 2011. године FFPI је достигао 216 поена и био је мало испод врха од 238 поена достигнутих у фебруару исте године (Граф.1.). Од јуна исте године, овај индекс је у константном паду, али је још увек на вишем нивоу за 5% него у исто време претходне године.

Уколико се компаративно анализирају подаци о просечним кретањима цена хране, изражених *Food Price Index-ом*, и подаци о годишњој инфлацији у ЕУ, Великој Британији, САД-у и Јапану (као нехомогеном простору, иако се ради о развијеним земљама), уочава се да су промене у ценама хране могле имати одређен⁶, али не једнак, утицај на кретање инфлације у појединим земљама.

Замимљиви су резултати истраживања нестабилности (волатилности) аграрних цена (*Price Volatility in Food and Agricultural Markets*), објављена јуна 2011. године, према коме дугорочно нема (довољно) доказа о повећању волатилности цена на међународном аграрном тржишту, већ да се ради о

⁵ *FFPI Index* - ФАО индекс цена хране је мера месечне промене у међународним ценама корпе прехранбених производа. Представља просечан индекс цена пет робних група, пондерисаних са просечним учешћем у извозу сваке од тих група.

⁶ Индекс цена хране улази у израчунавање индекса потрошачких цена.

краткорочној појави. Волатилност је била већа у периоду 2000-2010, него у претходне две декаде, али према наведеном истраживању, периодима високе нестабилности следе дуги периоди стабилних цена. Стабилност националних тржишта зависи, пак, од њихове интегрисаности у међународно тржиште и од структуре самог националног тржишта, тако да код анализе волатилности националних тржишта треба посматрати шири спектар специфичности тог тржишта.

Табела 1. Просечне годишње стопе инфлације (*HICP - inflation rate*) и промене индекса цена хране (*Food Price Index-a*)
Table 1 Average annual inflation rate (*HICP - inflation rate*) and changes of the Food Price Index(FPI)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU (27)	2,2	2,1	2,0	2,0	2,2	2,2	2,3	3,7	1,0	2,1
В. Британија	1,2	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3
САД	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,2	2,8	3,8	-0,4	1,6
Јапан	-0,7	-0,9	-0,3	0,0	-0,3	0,3	0,0	1,4	-1,4	-0,7
<i>Food price</i> индекс	99,1	96,6	97,7	105,1	109,7	116,5	139,4	164,4	134,9	158,1
Промена <i>FPI</i> - верижна)	6,5	-2,5	1,1	7,6	4,4	6,2	19,7	17,9	-18,0	17,2
Промена <i>FPI</i> - (базна =2000)	6,5	3,7	4,9	12,9	17,8	25,2	49,8	76,6	44,9	69,8

HICP – хармонизовани индекс потрошачких цена

Извор: прорачуни аутора према: <http://inflationdata.com>, www.eurostat.org/ и <http://www.fao.org/>

Скокови цена хране допринели су убрзању раста укупних потрошачких цена и, заједно с ценама енергената, идентификовани су као фактор подизања стопе инфлације изнад жељеног нивоа. Виша инфлација постала је брига централних банака, како у развијеним тако и у растућим економијама. У периоду раста инфлације, поштравања монетарне политике поново су постала актуелна

С тим у вези, поставља се питање: *колико држава може утицати на цене хране?* И то не само са аспекта утицаја цена хране на циљану инфлацију, већ у ширем контексту стратешке важности очувања одређеног нивоа прехранбене сигурности, стандарда становништва и социјалног мира. Према анализама Светске банке (*Rising food prices: Policy options and World Bank respons, 2011.*), политике интервенције се могу поделити у три категорије, где

у свакој постоје *прве најбоље* или *жељене* опције, које су ефикасније, праведније и са мање дисторзије:

- Интервенције у циљу обезбеђења сигурности исхране домаћинстава јачањем циљне сигурносне мреже, што укључује новчане и неновчане трансфере;
- Интервенције у циљу снижавања цена хране кроз краткорочне мере трговинске политике и административне мере – смањења царина и/или пореза;
- Интервенције у циљу дугорочног побољшања понуде кроз потицање производње.

Наведене интервенције различите државе користе на различите начине, јер и поред неспорне стратешке важности прехранбеног сектора, трошкови исхране немају исти удео у буџетима домаћинстава⁷ (укупној потрошњи), као што ни аграрне субвенције немају исти удео у државним буџетима развијених земаља и растућих или неразвијених економија. Сходно томе, ни утицај цена хране на укупна инфлаторна кретања наведених група земаља није истозначан.

2. Кретања инфлације, потрошачких цена и цена хране у Србији

У периоду од 2001. до 2010. године у Републици Србији регистрована је углавном двоцифрена стопа инфлације - око 10%, с тим што је у 2006. и 2009. години стопа инфлације била 6,6%, а на крају 2010. стопа инфлација се подигла на двоцифрену 10,3% (Таб.2.).

Инфлација је генерисана растом цена нафте, струје и хране, те симултаним растом домаће тражње изазване експанзијом јавне потрошње и зарада, као и убрзаном експанзијом банкарских кредита. У условима експанзивне фискалне и умерено рестриктивне монетарне политике, високу и растућу инфлацију пратила је апресијација девизног курса која смањује конкурентност привреде, дестимулише извоз и генерише раст дефицита текућег рачуна платног биланса. Апресијација динара и реални раст зарада нису били покривени растом продуктивности, што је смањивало конкурентност привреде.

⁷ Тако на пример, у ЕУ (27) према Eurostat-у (Kurkowiak, В, 2010) у 2009. години разлике од просека ЕУ (27) 100 су биле у распону од 63 (Пољска) до 153 (Норвешка).

Табела 2. Кретање инфлације у периоду 2001–2010. година, (%)
Table 2 Inflation during the period 2001 - 2010. (%)

Опис	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Укупна инфлација*	40,7	14,8	7,8	13,7	17,7	6,6	10,1	6,7	6,6	10,3
Базна инфлација*	20,5	4,4	6,1	11,0	14,5	5,9	5,4	10,1	4,1	3,1
Регулисане цене*	60,8	27,3	11,1	16,8	20,2	7,4	14,3	9,1	-	1,8

*) мерено децембар на децембар

Извор: Изведено, на основу Извештаја о инфлацији 2001-2010. НБС

Висок раст цена примарних пољопривредних производа у свету пренео се и на домаће тржиште. У другом кварталу 2010. године цене хране у Србији порасле су за 7,5%, иако је за тај период уобичајен њихов сезонски пад или стагнација⁸. У исто време, цене хране у земљама у окружењу бележе знатно мањи раст (или чак у неким земљама и пад), иако су те земље такође погођене растом цена примарних пољопривредних производа.

Табела 3. Флукутирање цене хране у Србији и окружењу (12/2006-07/2010)
Table 3 Fluctuation in food prices in Serbia and neighboring countries (12/2006-07/2010)

ЗЕМЉА	Учешће хране у CPI у 2010.	Цене хране*	Релативне цене хране**
Србија	34,1	15,7	5,3
Мађарска	17,0	9,3	3,5
Бугарска	19,0	10,3	4,0
Македонија	34,3	7,6	3,6
Словенија	14,6	6,2	2,6
Румунија	32,6	6,9	2,2
Хрватска	25,6	6,0	2,4
ЕУ-27	14,2	4,0	1,6

* Стандардне девијације. Прорачун Народне банке Србије, на основу *Eurostata*.

⁸ Цене на мало пољопривредних производа снимају се два пута месечно, на пијачни дан који пада у периоду 1–7. и 15–21. у месецу. За сваки производ бирају се по три цене: најчешћа, најнижа и највиша. Најчешћа цена на месту снимања (продавница или пијаца) је она по којој се одређени производ продаје у највећим количинама. Извор: РЗС, Методолошка објашњења,

<http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/00/45/87/CN3020111005.pdf>

**Однос цена хране и општег нивоа цена.

Извор: НБС, Извештај о инфлацији, 2010. године, стр. 17. <http://www.nbs.rs>

Поред релативно највишег учешћа хране у Индексу потрошачких цена (CPI), компаративно посматрано осцилирање цена хране у Србији земљама у окружењу (изражено стандардном девијацијом) у последњих неколико година, тачније од краја 2006. до средине 2010.године (Таб.3.), показује да је у Србији то одступање било највише (15,7), док се у земљама у окружењу креће од 6 (Хрватска) до максималних 10,3 (Бугарска). Уколико се посматра релативни ниво цена хране добијају се слични упоредни резултати.

Индекс потрошачких цена, представља посебан индекс малопродајних цена, који се обрачунава по методологији усклађеној са препорукама за обрачун индекса цена на мало у Европској Унији.

Табела 4. Кретање индекса потрошачких цена, цена хране и ФПИ, 2007-2010
Table 4 Movements index consumer prices, food prices and *FPI*, 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Потрошачке цене укупно (индекс)	113	123	131	144
- базна промена (%)	13	23	31	44
- верижна промена (%)	13	9	7	10
Храна (индекс)	121	139	139	154
- базна промена (%)	21	39	39	54
- верижна промена (%)	21	15	0	11
<i>Food price</i> индекс				
- базна промена (%)	19,67	41,11	15,75	35,70
- верижна промена (%)	19,67	17,92	-17,97	17,23

Базни индекси (2006 = 100)

Извор: Обрачун аутора, према подацима РЗС 2007-2010.

Овај индекс се дефинише као мера просечне промене малопродајних цена роба и услуга које се користе за личну потрошњу, односно цена фиксне корпе роба и услуга које домаћинства купују у циљу задовољења својих потреба, представља најважнији краткорочни индикатор инфлаторног таргетирања и основу за доношење, кључних одлука у области монетарне политике⁹. Од јануара 2009. године, индекси потрошачких цена, користе се као званична мера инфлације у Србији.

⁹ Од јануара 2011. године Републички завод за статистику не објављује податке о индексима цена на мало и индексима трошкова живота, већ само податке о индексима потрошачких цена (хармонизовани индекс потрошачких цена).

Табела 5. Текуће и базне промене потрошачких цена, по секторима, 2007-2010. године (%)

Table 5 Current and base changes consumer prices, by sectors 2007-2010 (%)

Верижна промена	2007	2008	2009	2010
Укупно	13	9	7	10
Храна и безалкохолна пића	20	14	1	11
Храна	21	15	0	11
Алкохолна пића, дуван и наркотици	30	12	15	15
Одећа и обућа	7	6	6	6
Становање, вода, ел. енергија, гас и горива	9	12	7	14
Опрема за стан и текуће одржавање	6	0	7	9
Здравље	10	0	13	8
Транспорт	7	-3	21	9
Комуникације	-1	0	11	2
Рекреација и култура	10	9	7	8
Образовање	10	7	3	13
Ресторани и хотели	9	8	7	7
Остали лични предмети и остале услуге	9	6	5	9
Базна промена (2006 = 100)	2007	2008	2009	2010
Укупно	13	23	31	44
Храна и безалкохолна пића	20	36	37	52
Храна	21	39	39	54
Алкохолна пића, дуван и наркотици	30	46	67	93
Одећа и обућа	7	14	22	29
Становање, вода, ел. енергија, гас и горива	9	22	30	48
Опрема за стан и текуће одржавање	6	6	14	25
Здравље	10	10	23	34
Транспорт	7	4	26	38
Комуникације	-1	-1	10	13
Рекреација и култура	10	19	28	37
Образовање	10	18	22	38
Ресторани и хотели	9	18	26	35
Остали лични предмети и остале услуге	9	16	21	32

Извор: Према подацима РЗС

У циљу смањивања раста цена хране у Србији, Влада је (од марта 2008. до средине 2011.) примењивала различити спектар мера, од забрана извоза, преко укидања увозних дажбина, па до субвенционисања производње.¹⁰ Тако

¹⁰Тромесечна забране извоза пшенице; Бесцарински увоз 100.000 тона пшенице за три месеца; Извоз 33.000 тона пшеничног брашна (дозвољено извозницима који су у

се Влада активно укључила у регулисање аграрног тржишта у циљу смањења инфлаторних шокова и одржавања циљне инфлације на програмираном нивоу.

3. Општа кретања и таргетирање инфлације

Као мера за инфлационо таргетирање користи се више компоненти, као што су: 1) хармонизовани индекс потрошачких цена, 2) индекс цена на мало, и 3) базна (core) инфлација.

Инфлација у Србији изузетно је осетљива на кретања цена хране, како због високог осцилирања појединих група цена, тако и због њиховог високог учешћа у индексу потрошачких цена. Високе осцилације цена хране кључни су фактор одступања инфлације од циљане током посматраног периода. У првој половини 2010. године инфлација се кретала испод доње границе дозвољеног одступања од циља (+/- 1,4), као резултат пада цена хране крајем 2009. године и почетком 2010. године, а затим је, последњих месеци запажен снажан раст цена хране, које су узроковане неповољним временским приликама и растом светских цена примарних пољопривредних производа, тако да је инфлација у четвртм кварталу 2010.године премашила горњу границу циља.

Према расположивим подацима (РЗС, НБС) уколико се као базна посматра 2006.година, цене хране у Србији у периоду 2006-2010 порасле су за 54%. У истом периоду укупне потрошачке цене у Србији порасле су за 44%, док је *Food price* индекс порастао за 35,7%.

Занимљива су посебно кретања у 2009.години. Светске цене хране су пале за скоро 18% и биле су веома близу нивоу из 2007. године. У Србији цене хране остају на достигнутом нивоу (индекс 100), док потрошачке цене настављају скроман раст од 7%. Из презентираних података види се да је у 2009.години укупна инфлација (крај периода) износила 6,6%, а базна инфлација 4,1%. То потврђује релативно високо учешће цена хране у укупном индексу потрошачких цена и значајни утицај цена хране на инфлацију, с обзиром да у тој години просечне цене хране нису порасле.

складу са уговорима пријавили извоз пре забране); Буџетска подршке само регистрованим пољопривредницима (13 одсто укупног броја), што укључује: субвенционисаних краткорочних и дугорочних кредита; директна плаћања у износу од 14.000 диннара / ха за развој и унапређење сточарства и производњу млека; субвенције за изградњу и унапређење капацитета за складиштење жита (Извор: FAO, Country Policy Monitoring).

Како степен интеграције националног тржишта у глобално детерминише и утицај кретања светских цена хране на ценовна кретања хране на националном нивоу, резултати имплицирају да је српско тржиште хране мало интегрисано у светско тржиште. Ценовни шокови 2009. године на светском тржишту хране нису се значајно осетили на ценама хране у Србији. Али, то с друге стране говори о релативно високом производно-ресурсном агропрехрамбеном потенцијалу и способностима аграрног тржишта у Србији да краткорочно функционише на принципу самодовољности.

Народна банка Србије (НБС), утврђује циљане стопе инфлације на основу више *интерних* (регулисане цене, цене хране, и сл.) и *екстерних* претпоставки (инфлација у ЕУ, референтна каматна стопа ЕЦБ, раст БДП-а у зони евра, цена нафте, итд), односно трендова курса динара и реалне каматне стопе. Циљана или таргетирана вредност инфлације утврђује се у облику тачно одређене вредности, са већим или мањим одступањем за сваки месец.

Табела 6. Циљана и остварена стопа инфлације
и дозвољено одступање за 2011. годину
Table 6 Target inflation with a tolerance for 2011.

Месец 2011.	Циљана стопа инфлације у процентима	Дозвољено одступање у процентним поенима	Остварена стопа инфлације, у %
I	5,9	± 2,0	11,2
II	5,8	± 1,9	12,6
III	5,6	± 1,9	14,1
IV	5,5	± 1,8	14,7
V	5,4	± 1,8	13,4
VI	5,3	± 1,8	12,7
VII	5,1	± 1,7	12,1
VIII	5,0	± 1,7	10,5
IX	4,9	± 1,6	9,3
X	4,8	± 1,6	8,7
XI	4,6	± 1,5	-
XII	4,5	± 1,5	-

Извор: Меморандума Народне банке Србије о утврђивању циљане стопе инфлације за период од 2010. до 2012. и Извештаја о кретању инфлације новембар 2011. и подаци РЗС.

Стопа инфлације у 2011. години је премашила предвиђања НБС, знатно изнад горње границе дозвољеног одступања од циља (Таб. 7.). Очекује се да ће предузете рестриктивне мере монетарне и спољнотрговинске политике дати одређене дезинфлаторне ефекте у другој половини 2011. Подсећа се да је на крају 2010. године инфлација у Србији била 10,3 одсто, при чему је базна инфлација износила 8,8 одсто, цене пољопривредних производа порасле су за 17,4 одсто, а цене под контролом државе 12 одсто. Инфлација у 2011. је достигла чак двоструко вишу месечну стопу (у априлу 14,7%) од циљне стопе. У целини, циљана стопа инфлације за 2011. по месецима, са дозвољеним одступањем од максимално $\pm 2,0$ процентна поенима, далеко је од остварене стопе инфлације.

4. Закључци

Инфлација у Србији је веома осетљива на кретања цена хране, због високог осцилирања цена појединих робних група, али и због њиховог високог учешћа у индексу потрошачких цена. Раст аграрних цена био је један од кључних фактора одступања инфлације од циљане у посматраном периоду. У 2010. години инфлација је достигла 10,3%, при чему је базна инфлација била 8,8%, цене пољопривредних производа су расле за 17,4%, а цене под контролом државе 12%; у 2011. инфлација је достигла чак двоструко вишу месечну стопу од циљне, тако да је циљана стопа инфлације (и са пројектованим одступањем), знатно одступа од остварене стопе инфлације.

Ранија истраживања су показала да процес јачања институционалних и економских веза одређених земаља са Европском Унијом производи и одређене инфлаторне притиске. Ово из разлога конвергенције нивоа цена у земљи која приступа Унији према просечном вишем нивоу цена у ЕУ. Тај се раст може изразити инфлационим диференцијалом (стопом инфлације која је у Србији виша него у ЕУ) и/или кретањем курса динара у односу на евро.

С друге стране, повећање конкуренције доводи до притиска на снижење цена, те би отварање тржишта у Србији могло довести и до таквих промена. Исто тако, треба имати у виду да су поједини домаћи производи ценовно већ на нивоу цена у региону, те да отварање тржишта и не мора имати утицај на снижење нивоа цена (нпр. цене млека у Србији су већ међу највишим у региону, као домаћи производи страних произвођача олигополиста, што је пак у домену антимонополске политике).

Истраживања показују да је због слабе интегисаности у светско тржиште хране ценовни утицај светских цена знатно ограничен. С друге стране, цене хране у нас имају веома висок удео (34,1) у СРП индексу (знатно

виши него у другим државама у окружењу), те стога кретања цене хране значајно детерминишу кретање инфлације, односно одржавање циљне инфлације на програмираном нивоу.

Литература

1. Ђорђевић, М., Веселиновић, П. (2010) *Развојне карактеристике Српске економије у период транзиције*, Школа бизниса, Број 1, стр.21-30.
2. Ђукућ, М., Пјешчић, В., Виларет, С. (2009): *Кретање цена пољопривредних производа и реакција монетарне политике*, Економика пољопривреде, vol. 56, бр. 3, стр. 469-479
3. Hinić, B., Šojić, M. (2011): *National Bank of Serbia's Monetary Policy in Inflation Targeting Regime*, 9th International Scientific Conference "Serbia Facing the Challenges of Globalization and Sustainable Development", Megatrend univerzitet, Beograd, 25.11.2011. Zbornik radova str. 11-19.
4. International Monetary Fond (2000): *„Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies.“*
5. www.imf.org/external/np/mae/mft/index.htm.
6. Johnson, K.H. (2008): *„Food Price Inflation Explanation and Policy Implications.“* A Maurice R. Greenberg Center for Geoeconomic Studies Working Paper <http://www.cfr.org/economics/food-price-inflation-explanation-policy-implications/p16729>
7. Kurkowiak, B. (2010): *„Price levels for food, beverages and tobacco across the European market differ significantly Comparative price levels in 37 European countries for 2009.“* Eurostat Statistics in Focus. <http://ec.europa.eu/eurostat>.
8. Љубић, М. (2011): *„Стрес тестови као инструмент контроле ризика у банкама“* Мегатренд ревија, вол. 8, бр. 1, стр. 303-323.
9. Љубић, М. (2009): *„Утицај светске економске кризе на Базел II“* Рачуноводство, Савез рачуновођа и ревизора Србије, вол. 53, бр. 11-12/09, стр. 94-108.
10. Љубић, М. (2011): *„Увођење Базела II у Србији*, Индустрија, 1/2011., стр. 261-279.
11. Милановић, М. (1996): *„Политика цена пољопривредних производа“*, (монографија) Друштво аграрних економиста Југославије, Београд.
12. Милановић, М. (2006): *"Приближавање Србије/СЦГ Европској унији - новије компарације пољопривреде и аграрне политике"*, Тематски зборник

- са научног скупа, Ваљево 26.05.2006, специјално издање, Мегатренд универзитета и Економике пољопривреде, Београд, стр. 95-113.
13. Милановић, М., Поповић, В., Катић, Б. (2007): „*Интерне субвенције пољопривреде у Србији у контексту правила СТО и праксе ЕУ*“, Зборник радова са међународног научног скупа: Нови Сад, 06. и 07. 12.2007., Институт за економику пољопривреде Београд, стр. 721-732
 14. Милановић, М., Ђоровић, М. (2011): *Тржиште пољопривредних производа у Србији пре и после транзиције*, (монографија), Институт за економику пољопривреде, Београд.
 15. Milanović, M. (2011): „*Економске промене на репродуктивној вертикали индустрије уља у Србији – дугорочни трендови*“, *Индустрија*, Година: XXXIX, Број: 4/2011, стр.107-126, Београд.
 16. Nestić, D. (2008): „*Конвергенција разина цијена и њезин утјесак на инфлацију у Хрватској*.“ *Економски преглед*, vol. 59, No. 1-2, str. 3-37.
 17. Павловић, В., Муминовић, С. (2010): „*Значај развоја финансијских тржишта за српску привреду*“, *Индустрија*, vol. 38, бр. 4, стр. 41-67, Београд.
 18. Павловић, В., Муминовић, С. (2011): „*Међузависност берзанске вредности акција, мотива и обима откупа сопствених акција*“, *Економика пољопривреде*, vol. 58, бр. 2, стр. 256-280, Београд.
 19. FAO Food Price Index: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs-home/foodpricesindex/en/>
 20. FAO, *Main Food-related Policy Measures, NORTH AMERICA, EUROPE AND OCEANIA*, Country Policy Monitoring, http://www.fao.org/giews/countrybrief/policy_detail.jsp?code=SRB#SRB
 21. *Price Volatility in Food and Agricultural Markets: Policy Responses* (2011) Policy Report including contributions by FAO, IFAD, IMF, OECD, UNCTAD, WFP, the World Bank, the WTO, IFPRI and the UN HLTF <http://www.oecd.org/dataoecd/40/34/48152638.pdf>
 22. *Национални програм пољопривреде Србије 2009-2011*. Објављено: 3.5.2010., www.tehnologijahrane.com/standardi/nacionalni-program-poljoprivrede-srbije-2009-2011-16#toc-vi-sektorska-analiza-mlekarstvo
 23. Народна банка Србије, *Меморандум Народне банке Србије о утврђивању циљане стопе инфлације за период од 2010. до 2012. године*.
 24. Народна банка Србије - *Извештај о инфлацији*, (2007-2010).
 25. Народна банка Србије - *Извештај о стању у финансијском систему*, (2006-2010).

26. Републички завод за статистику, (2011): *Статистички годишњак Србије 2010*. поглавље 11, Цене, Београд, стр. 3
27. Републички завод за статистику, (2011): *Индекс потрошачких цена септембар 2011*, Београд.
28. World Bank (2010): *»Food Price Watch«*
29. http://siteresources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/335642-1210859591030/FINAL_Food_Price_Watch_Feb2010.pdf
30. World Bank: *»Rising food prices: Policy options and World Bank response«*
http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/risingfoodprices_backgro undnote_apr08.pdf

Примљено: 14.11.2011.

Одобрено: 02.12.2011.

THE EFFECT OF FOOD PRICE ON TARGETED INFLATION IN SERBIA

Milan Milanović¹, Ph.D., Marijana Ljubić¹, Ph.D., Saša Muminović², Ph.D.

¹ Megatrend University, Belgrade, Serbia

² Julon, d.d., Ljubljana, Slovenia, Member of the Aquafil Group

Abstract

The stability of market prices in the modern economy has gained primacy in the hierarchy of economic policy objectives. Thus, inflation targeting becomes a significant monetary policy instrument for a number of countries in the world. National Bank of Serbia, from mid-2006 onwards, has been implementing the monetary policy through the inflation targeting regime. Substantial geostrategic changes in the world, accompanied by economic and political turmoil, have caused abrupt increase in food and energy prices in recent years. Food prices in Serbia, have also had a pronounced dynamics. This paper focuses on a comparative review of trends in food prices globally and their impact on inflation, and provides a comparative analysis of multi-year trends in inflation and food prices in Serbia. The main objective of this paper is, in the context of indicated trends, to provide a analytical assessment of the impact of food prices on the targeted inflation (as a quality objective of central banks) in Serbia, as well as to define the instruments that could control such an inflationary impact.

Key words: food prices, targeted inflation, monetary policy, Serbia, global market.

Author's Address:

Dr Milan R. Milanović
Мегатренд универзитет
Goce Delčeva 8
11070 Beograd
Republika Srbija
e-mail: milanrmilanovic@yahoo.com